

«Мистецтво у позанавчальній діяльності учнів: практичний аспект» (методичні рекомендації)

Сьогодні, учні, як ніколи доволі гостро відчують будь-які кризові ситуації, і війна, звісно, не виключення. Дітям зараз дуже складно, адже вони уже розуміють, що відбувається, але ще не мають достатньо життєвого досвіду, щоб ефективно боротися зі своїми емоціями. Мистецтво – особлива форма відображення дійсності. Саме мистецтво допоможе учням подолати емоційний страх, дискомфорт; відчути себе патріотами своєї країни.

Навчання мистецтву учнів не обмежується лише освітнім процесом під час проведення уроків. Однією зі складових освітнього процесу є позанавчальна діяльність, зокрема, мистецька, яка спрямована на розвиток успішної особистості учня у процесі освоєння надбань людства; усвідомлення власної національної ідентичності в міжкультурній комунікації; формування компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження; розкриття творчого потенціалу, залучення до культурних процесів в Україні.

Найпоширеніша форма позанавчальної діяльності у закладі загальної середньої освіти – гурткова робота. Загальною особливістю позанавчальної діяльності є її добровільність. У мистецьких гуртках (музичного, театрального, хореографічного, образотворчого спрямування) беруть участь усі бажаючі, у тому числі ті діти, які не мають достатньо розвинутих мистецьких (музичних, хореографічних, образотворчих тощо) здібностей, але виявляють бажання займатися певним видом мистецької діяльності.

З огляду на воєнний став (Указ Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні» від 22.05.2022 № 2263-IX) організацію позанавчальної діяльності з мистецтва рекомендуємо проводити (за можливістю) у дистанційному та змішаному форматі, використовуючи онлайн платформи Microsoft Teams, Classroom, Class Dojo (<https://www.classdojo.com/>), GIOS (<https://gioschool.com/>), МійКлас (<https://miyklas.com.ua/info/uciteliam>), Edmodo (<https://new.edmodo.com>).

Зазначаємо, що мистецтво має потужний терапевтичний потенціал (арт-терапія, музикотерапія, театротерапія, танцювальна терапія тощо), тому, участь дітей у позанавчальній діяльності (гуртках) є одним зі шляхів гармонізації психологічного стану учнів. Рекомендуємо розпочинати заняття з мотивувального неформального спілкування.

З метою саморегулювання психоемоційних станів у дітей, запобіганню виникнення тривожних станів і панічних атак у школярів, підготовки до проведення позанавчальних занять, в умовах воєнного часу, керівникам гуртків варто опрацювати методичні рекомендації Міністерства освіти і науки України «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій» (<https://cutt.ly/dFpL5j1>), використовувати матеріали, розміщені на сайті Інституту модернізації змісту освіти (<https://cutt.ly/UFpACXA>), матеріали проєкту психологічної підтримки «Поруч» (<https://poruch.me/>).

Звертаємо увагу, що мета гурткової роботи з мистецтва, як додаткової організаційної форми освітнього процесу – задовольнити потребу й цікавість учнів до певного виду мистецької діяльності, розвивати їхні природні, загальні

та спеціальні мистецькі здібності, активізувати дитячу творчість, своєчасно виявляти обдарованість здобувачів освіти.

Акцентуємо увагу, що форма, зміст та організація позанавчальної діяльності учнів залежить від спрямування гуртка (мистецької спрямованості), наявності умов для результативної роботи (спеціального приміщення, навчально-методичних матеріалів, обладнання, технічних засобів навчання тощо) професіоналізму керівника з певного напрямку гурткової роботи.

Спрямованість позанавчальної гурткової роботи з мистецтва:

- позанавчальна діяльність музичного спрямування («Хоровий гурток»; «Вокальний ансамбль»; «Фольклорний ансамбль»; «Гурток сольного співу»; «Гурток навчання гри музичних інструментах (фортепіано, баян, акордеон, бандура, гітара, сопілка)»; «Шкільний ансамбль або оркестр»; «Вокально-інструментальний ансамбль» тощо);

- позанавчальна діяльність образотворчого спрямування («Ниткографія»; «Ляпкографія»; «Воскографія»; «Монотопія»; «Графіка»; «Батик»; «Ебруа», «Писанкарство»; «Петриківка» тощо);

- позанавчальна діяльність хореографічного спрямування («Класичний танець», «Народний танець»; «Сучасний танець»; «Бальний танець» тощо);

- позанавчальна діяльність театрального спрямування («Ляльковий театр»; «Пальчиковий театр»; «Театр тіней»; «Дитячий музичний театр» тощо).

Звертаємо увагу, що комплектування гуртків, груп та інших творчих об'єднань здійснюється у період з 1 до 15 вересня, який вважається робочим часом керівника гуртка [1].

Розклад роботи шкільних гуртків, затверджений директором закладу освіти, повинен бути розміщений на видному місці у фойє школи.

У канікулярні, вихідні та святкові дні шкільні гуртки можуть працювати за окремим планом, затвердженим директором закладу освіти.

Тривалість одного гурткового заняття визначається навчальними планами і програмами із урахуванням психофізіологічного розвитку та допустимого навантаження для різних вікових категорій і становить для учнів:

- віком від 5 до 6 років – 30 хвилин;
- віком від 6 до 7 років – 35 хвилин;
- старшого віку – 45 хвилин.

Гуртки, групи та інші творчі об'єднання класифікуються за трьома рівнями [1]:

- початковий рівень – творчі об'єднання, діяльність яких спрямована на загальний розвиток учнів, виявлення їхніх здібностей та обдарувань, прищеплення інтересу до творчої діяльності;

- основний рівень – творчі об'єднання, які розвивають інтереси учнів, дають їм знання, практичні вміння та навички, задовольняють потреби у професійній орієнтації;

- вищий рівень – творчі об'єднання за інтересами для здібних і обдарованих учнів.

Відповідно до рівня класифікації визначаються мета і перспективи діяльності гуртків, їхній чисельний склад, а також обирається програма. Рекомендуємо у своїй діяльності педагогам керуватися програмами для

позанавчальної діяльності «Художньо-естетичний напрям», які розміщено на сайті Інституту модернізації змісту освіти Міністерства освіти і науки України [2].

Звертаємо увагу, що середня наповнюваність гуртків, становить, як правило, 10–15 вихованців. Наповнюваність окремих гуртків може встановлюватися директором закладу освіти залежно від профілю, навчальних планів, програм та можливостей організації позанавчальної діяльності, рівня майстерності педагога та рівня успішності учнів.

Зарахування до гуртків може здійснюватися протягом навчального року за бажанням учнів та за згодою й на підставі заяви батьків або осіб, які їх замінюють, як на безконкурсній основі, так і за конкурсом, умови якого розробляються закладом освіти [1].

Наголошуємо, що для організації позанавчальної діяльності учнів у керівника гуртка (учителя) має бути документація: програма за якою працює гурток; журнал планування та обліку гурткової роботи; графік роботи, розклад занять, список учнів.

Підкреслюємо на створенні безпечного освітнього середовища, у процесі організації позанавчальної діяльності, в умовах воєнного стану, та врахуванні вікових особливостей, фізичного, психічного та інтелектуального розвитку учнів, їхніх особливих освітніх потреб.

Під час організації позанавчальної діяльності у канікулярний період рекомендуємо скористатися вчителям, учням та їхнім батькам можливістю відвідати «Віртуальні екскурсії» (<http://soippo.edu.ua/index.php/34-2010-11-24-15-07-23/4018-virtualni-ekskursiji>); на каналі [YouTube](#) переглянути онлайн-вистави, фільми-опери, музичні-фільми; побувати на віртуальних виставках творів образотворчого мистецтва тощо

Використані джерела

1. Наказ Міністерства освіти і науки України від 05.11.2009 № 1010 «Про затвердження Положення про центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE17168?an=179>

2. Програми «Художньо-естетичний напрям». URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/pozashkilna-osvita-ta-vihovna-robota/navchalni-programi/hudozhno-estetichniy-napryam/>

Завідувач навчально-методичного відділу
координації освітньої діяльності та
професійного розвитку Сумського ОППО

О.П. Сердюк